

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПОЛІЩУК МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 657.372

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ТОВАРІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Максим ПОЛІЩУК

Науковий керівник
Ярмолюк Олена Феліксівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та
кредиту Наталія КУРОВСЬКА

(місце роботи, посада, підпис і прізвище та ініціали)

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____

(підпис)

Тетяна ГАЙДУЧОК

(прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № ____ від 05 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____

(підпис)

« ____ » грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент Поліщук Максим Миколайович захистив кваліфікаційну роботу з
оцінкою за шкалою _____ ECTS, сума балів _____ за
національною шкалою з оцінкою _____.

Секретар ЕК _____

(підпис)

Ганна МАЙДУДА

(прізвище та ініціали)

Анотація

Поліщук М.М. Організація обліку та аналізу товарів фармацевтичних підприємств. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир. 2023.

У кваліфікаційній роботі розглянуто систему організації обліку та аналізу товарів, а також класифікацію товарів відповідно до вимог чинного законодавства.

В процесі проведеного дослідження визначено, що мета ведення обліку операцій з продажу товарів у роздрібній торгівлі полягає в наданні інформаційної підтримки для системи управління, щоб мати можливість планувати збільшення обсягу доходу від продажу товарів та здійснювати контроль за операціями з продажу товарів..

Було виявлено, що унікальність функціонування торговельних компаній безпосередньо залежить від специфіки їх господарської діяльності. Торговельну діяльність в основному визначає дохід від реалізації товарів.

Проведено економічний аналіз динаміки та структури товарів, а також детермінований факторний аналіз рівня рентабельності товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм» на фінансової звітності підприємства.

Виконання наукового дослідження сприяло розробці організаційних основ облікового процесу товарів та методики аналізу ефективності виробничої діяльності.

Ключові слова: товари, облік, аналіз, контроль, фармацевтичне підприємство.

Abstract

Polishchuk M. Organization of accounting and analysis of goods of pharmaceutical enterprises. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr. 2023.

The qualification work considered the system of organization of accounting and analysis of goods, as well as the classification of goods in accordance with the requirements of current legislation.

In the course of the conducted research, it was determined that the purpose of keeping records of operations for the sale of goods in retail trade is to provide information support for the management system in order to be able to plan an increase in the amount of income from the sale of goods and to exercise control over operations for the sale of goods.

It was found that the uniqueness of the functioning of trading companies directly depends on the specifics of their economic activity. Trading activity is mainly determined by income from the sale of goods.

An economic analysis of the dynamics and structure of goods was carried out, as well as a deterministic factor analysis of the level of profitability of the goods of Pervotsvit-Pharm LLC on the company's financial statements.

Carrying out scientific research contributed to the development of the organizational foundations of the accounting process of goods and the methodology of analyzing the efficiency of production activities.

Keywords: goods, accounting, analysis, control, pharmaceutical enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ	9
1.1. Економічний зміст товарів	9
1.2. Організація обліку та аналізу товарів	15
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності фармацевтичних підприємств	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ТОВАРІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	29
2.1. Завдання і роль системи обліку товарів	29
2.2. Облік товарів в ТОВ «Первоцвіт-Фарм»	32
2.3. Система та інструменти аналізу товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм»	39
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Умови конкурентного середовища в ринковій економіці України вимагають від комерційних організацій великих зусиль для збереження своїх позицій. Це створює потребу у новому підході до забезпечення керівництва підприємства обліковою інформацією з метою ефективного управління продажами товарів, що базується на маркетинговій концепції. Такий підхід забезпечує задоволення потреб користувачів інформації у прийнятті оперативних та стратегічних рішень.

В сучасних умовах необхідно побудувати організацію обліку таким чином, щоб забезпечити можливість отримання обліково-аналітичної інформації в будь-який момент за будь-яким напрямом управління продажами товарів.

Для створення цілісної облікової системи, яка повністю задовольняє потреби і вимоги зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів для ефективного управління продажами товарів, потрібне оптимальне комбінування умов і елементів облікового процесу. Поняття системи бухгалтерського обліку може бути різною інтерпретацією: в одних випадках це набір реєстрів, які використовуються для реєстрації бухгалтерських операцій та формування звітності; в інших випадках система обліку включає принципи відображення господарських процесів на рахунках бухгалтерського обліку.

Мета і завдання дослідження. Мета даної кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних принципів та у розробці рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку товарів фармацевтичних підприємств.

Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- уточнити економічний зміст товарів;
- дослідити організація обліку та аналізу товарів;
- провести аналіз господарської діяльності фармацевтичних підприємств;
- визначити завдання і роль системи обліку товарів;

- розглянути облік товарів на фармацевтичному підприємстві;
- визначити систему та інструменти аналізу товарів на фармацевтичному підприємстві.

Об'єктом дослідження є господарські операції, пов'язані з наявністю і рухом товарів на фармацевтичних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти бухгалтерського обліку операцій з наявності, руху та аналізу товарів на фармацевтичних підприємствах.

Методи дослідження. Під час дослідження теоретичних аспектів обліку товарів було використано методи індукції та дедукції, які допомогли визначити місце товарів у загальній класифікації оборотних активів. Для розкриття сутності поняття "товари" були використані теоретичне узагальнення, групування і порівняння. Історичний та логічний методи застосовувалися для уточнення та деталізації рахунків, призначених для обліку товарів, а також для дослідження генезису методики обліку товарів. Системний підхід був використаний як методологічна основа для розкриття процесів формування і функціонування товарів. Дослідження було проведено з використанням діалектичного підходу до вивчення сучасного стану обліку.

Дослідження ґрунтується на інформаційній базі, яка включає нормативно-правові акти України, національні стандарти бухгалтерського обліку, теоретичні положення вітчизняних вчених з питань обліку та аналізу наявності та руху товарів, облікові дані фармацевтичних підприємств.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх реалізація на практиці допоможе поліпшити методологію та організацію обліку товарів на фармацевтичному підприємстві. Впровадження результатів дослідження дозволить підвищити оперативність та аналітичність облікової інформації, розуміння фінансової звітності підприємства та зміцнити контроль за формуванням і динамікою товарів відповідно до законодавчих вимог, статуту та облікової політики фармацевтичного підприємства.

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (33 джерела). Загальний обсяг роботи складає 51 сторінку. У роботі міститься 21 рисунок, 14 таблиць та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічний зміст товарів

Вдосконалення моделі ринкової економіки вимагає дослідження фінансів підприємств, які включають оборотні засоби, які безпосередньо впливають на створення продукту та повністю передають свою вартість на цей продукт протягом повного циклу виробництва. Склад, структура, розміщення оборотних засобів та джерела їх формування впливають на розмір фінансових ресурсів підприємства. Оборотні засоби є одним з найважливіших елементів відтворювального процесу, оскільки вони забезпечують платоспроможність виробників товарів.

Основною характеристикою оборотних активів підприємства є їх постійний рух та зміна форми, у процесі якого проходять три стадії кругообігу, що можна побачити на діаграмі рис. 1.1.

Рис. 1.1. Основні стадії кругообігу оборотних активів підприємства

Джерело: узагальнено автором

На початковій стадії кругообігу торговельні активи перетворюються на товарні активи, коли придбаються предмети праці, такі як сировина, матеріали, паливо тощо, і грошова форма перетворюється на товарну.

На другій стадії кругообігу предмети праці, утворені засобами праці та робочою силою, перетворюються на незавершену продукцію, що є результатом виробничого споживання. Процес виробництва завершується зі стадією випуску готової продукції, і оборотні засоби знову набувають форми товару.

На останній стадії кругообігу підприємство реалізує готову продукцію і оборотні активи знову перетворюються на гроші. Кругообіг вважається закінченим, коли грошові кошти отримані від реалізації продукції надходять на рахунок підприємства. Грошова форма, яку набувають оборотні активи на цій останній стадії, одночасно є їх початковою стадією нового циклу обороту.

Оскільки оборотні активи підприємства використовуються як у процесі виробництва, так і в процесі обігу, їх можна класифікувати на оборотні фонди та фонди обігу, як показано на рис. 1.2.

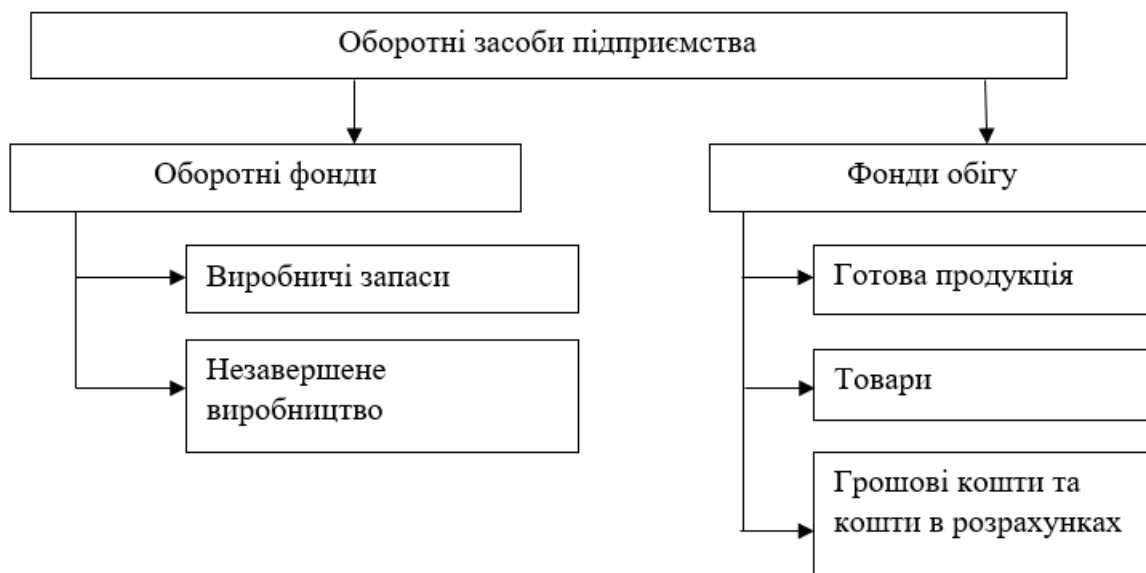

Рис. 1.2. Роль та місце товарів в складі оборотних активів підприємства

Джерело: узагальнено автором

До оборотних фондів підприємства належать виробничі запаси та незавершене виробництво, до фондів обігу – готова продукція, товари, грошові кошти в розрахунках.

Вирішальною умовою ефективного функціонування торговельного підприємства в сучасних конкурентних умовах ринку є дієва система управління всіма ресурсами, серед яких центральне місце займають товари. Проте різне смислове наповнення понять «товарні ресурси» і «товарні запаси» призводить до неправильного й необґрунтованого використання їх під час вибору стратегії і тактики управління підприємство. Така ситуація негативно впливає на результати діяльності господарюючих суб'єктів, оскільки розроблені плани та прогнози основних показників є неточними та невиправданими. Для вирішення цієї проблеми розглянемо сутність та склад двох, на перший погляд схожих, термінів – «товарні ресурси» і «товарні запаси».

Товарні ресурси є складовою частиною матеріальних ресурсів, які в свою чергу, є оборотними засобами виробництва, що використовуються у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу. Розглянемо місце товарних запасів в межах матеріальних ресурсів та запасів (рис. 1.3) [11].

Матеріальні запаси можна вважати складовою частиною матеріального потенціалу економіки. Насправді, вони є окремою частиною матеріальних ресурсів, які на певний час виключаються з процесу виробництва, що являє собою проміжну ланку між виробництвом і споживанням, або являються товарами на різних стадіях продукту.

Необхідність наявності запасів матеріальних ресурсів можна пояснити тим, що процеси виробництва та споживання можуть відбуватися в різний час і просторі. На місцях, де змінюється логістична система, створюються товарні запаси. Згідно рис. 1.4 товарні запаси можуть вважатись як складовою частиною матеріальних запасів та товарних ресурсів.

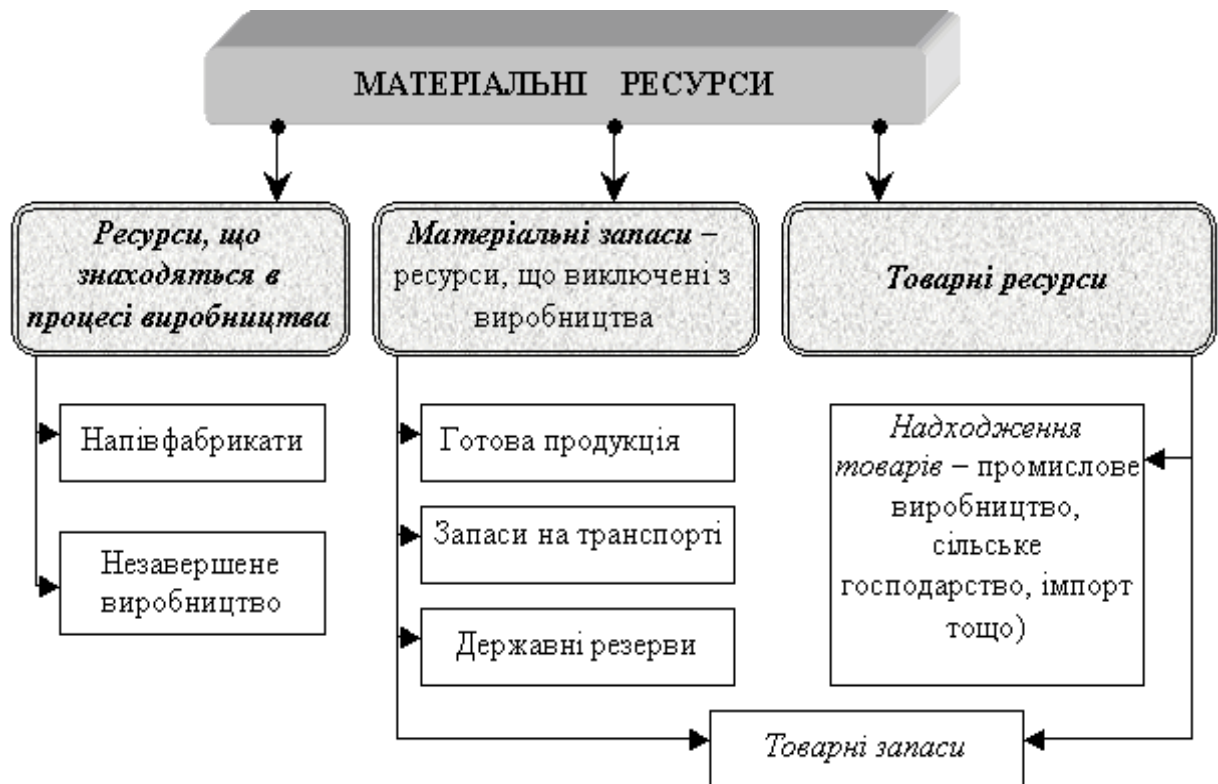

Рис.1.3 Класифікація та складові матеріальних ресурсів

Джерело: узагальнено автором

Таку ситуацію можна пояснити різним призначення або способом отримання товарних запасів. Так, у складі матеріальних запасів товари є результатом виробничої діяльності та призначені або для власного споживання або для продажу торговельним підприємствам. Товарні запаси, утворені як складова частина товарних ресурсів, представляють собою цінності, які призначені для подальшого продажу споживачам.

Товарні ресурси, з свого боку, служать матеріальною базою для розвитку торговельних підприємств. Сутність товарних ресурсів найкраще розкривається за допомогою розгляду процесу товароруку (рис. 1.4).

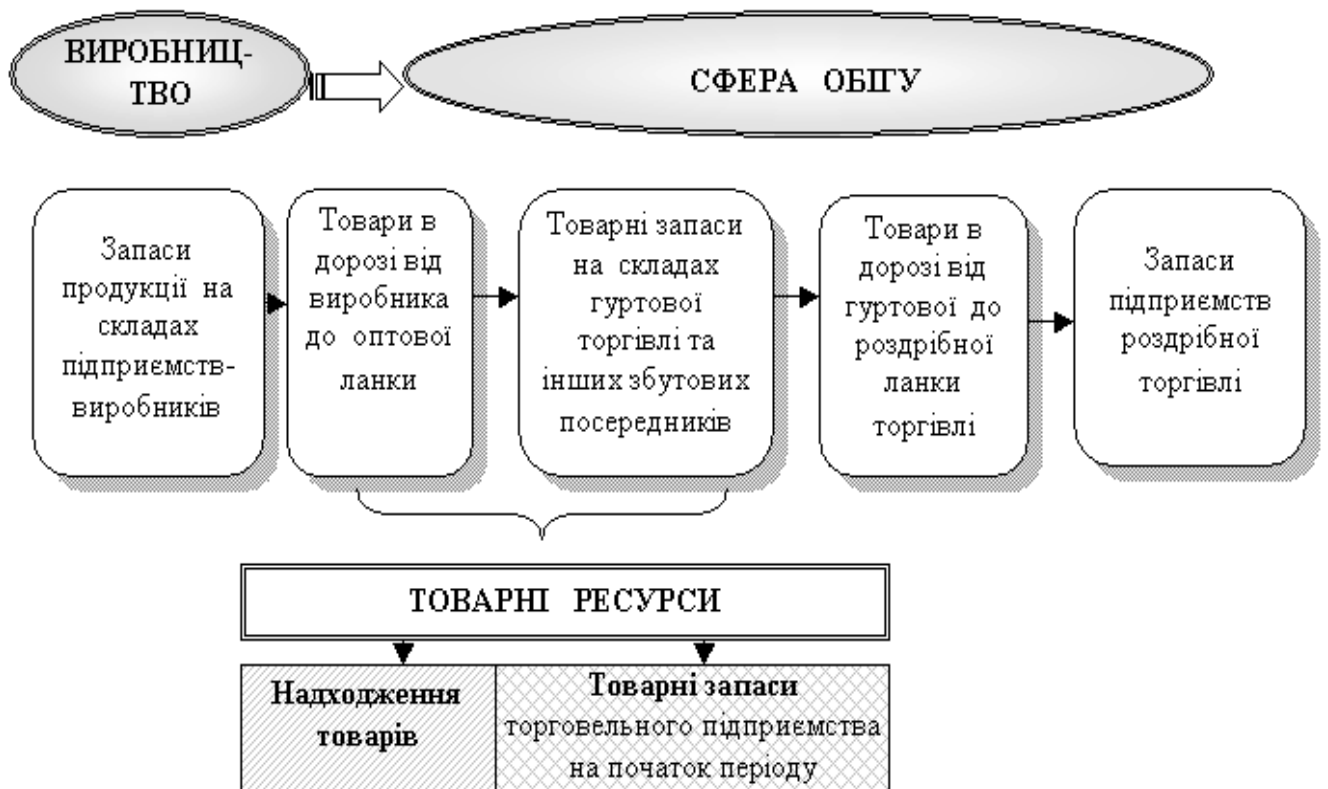

Рис. 1.4. Складові елементи товарного обліку

Джерело: узагальнено автором

Отже, підбиваючи підсумки досліджень, слід відмітити нетотожність двох понять: «товарні запаси» і «товарні ресурси». Так, товарними запасами доцільно вважати частину товарних ресурсів, обсяг яких визначений на певний момент часу (на початок та кінець періоду).

Класифікацію товарних запасів рекомендується проводити, виходячи з таких принципів: по-перше, визначення основних істотних ознак, які допоможуть вирішити поставлені завдання за допомогою класифікації; по-друге, на кожному етапі розподілу необхідно використовувати лише одну підставу для поділу на види; по-третє, кожен елемент класифікації, який виникає в результаті розподілу, повинен бути чітко визначений.

Для опису стану процесів формування та розроблення стратегії управління товарними запасами на підприємствах роздрібно-торгівлі, вони класифікуються залежно від різних характеристик (табл. 1.1)

Класифікація товарних запасів підприємств роздрібною торгівлі

№ з/п	Ознака класифікації	Види товарних запасів
1	Залежно від місця знаходження	- запаси роздрібною торгівлі; - запаси оптової торгівлі; - запаси у дорозі; - запаси на митниці
2	За призначенням запасів	- запаси поточного зберігання; - запаси сезонного зберігання; - запаси попереднього (дострокового) завозу; - запаси цільового призначення
3	Залежно від моменту та характеру оцінювання	- початкові запаси; - кінцеві запаси; - середні запаси; - планові (прогнозні) запаси
4	Залежно від асортиментної структури	- запаси продовольчих товарів; - запаси непродовольчих товарів
5	За вимірниками	- абсолютні (запаси в натуральних та у вартісних вимірниках); - відносні (запаси у відносних вимірниках)
6	Залежно від відповідності норматив	- запаси в межах нормативу; - запаси понаднормативні
7	Залежно від чутливості до зміни обсягу товарообігу	- умовно-змінні запаси; - умовно-постійні запаси
8	Залежно від характеру поповнення та витрачання	- запаси регулярного поповнення та використання; - запаси регулярного поповнення, але сезонного використання; - запаси періодичного поповнення та використання; - запаси сезонного поповнення та регулярного використання
9	Залежно від попиту на споживчі товари	- запаси, що відповідають параметрам попиту; - запаси, що не відповідають параметрам попиту

Джерело: узагальнено автором

Товар – це все, що доступне для задоволення потреб і пропонується на ринку з метою залучення уваги, придбання, використання або споживання. Це можуть бути різноманітні фізичні предмети, послуги, особи, місця, організації або ідеї.

У сучасних умовах кожен товар має багато характеристик, але покупець зосереджується лише на тих з них, які відповідають його потребам. Важливо зазначити, що покупець обирає товар, який приносить йому найбільше задоволення за прийнятну ціну, з урахуванням його особистих потреб та можливостей (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Основні властивості товару, які впливають на ефективність його споживання

Джерело: узагальнено автором

Вирішальною умовою ефективного функціонування торговельного підприємства в сучасних конкурентних умовах ринку є дієва система управління всіма ресурсами, серед яких центральне місце займають товари.

1.2. Організація обліку та аналізу товарів

Ведення обліку товарів є обов'язковою вимогою для функціонування будь-якого підприємства. У сучасних умовах товари відіграють важливу роль не лише як матеріальна основа діяльності, але й як один з ключових елементів для досягнення ефективного функціонування підприємства. Інформація про товари, які є об'єктом обліку і аналізу підприємств, представлена на рисунку 1.6 [86].

Організація обліку товарів – це процес створення та впровадження системи, методів і процедур, які дозволяють відстежувати та фіксувати рух товарів в межах підприємства.

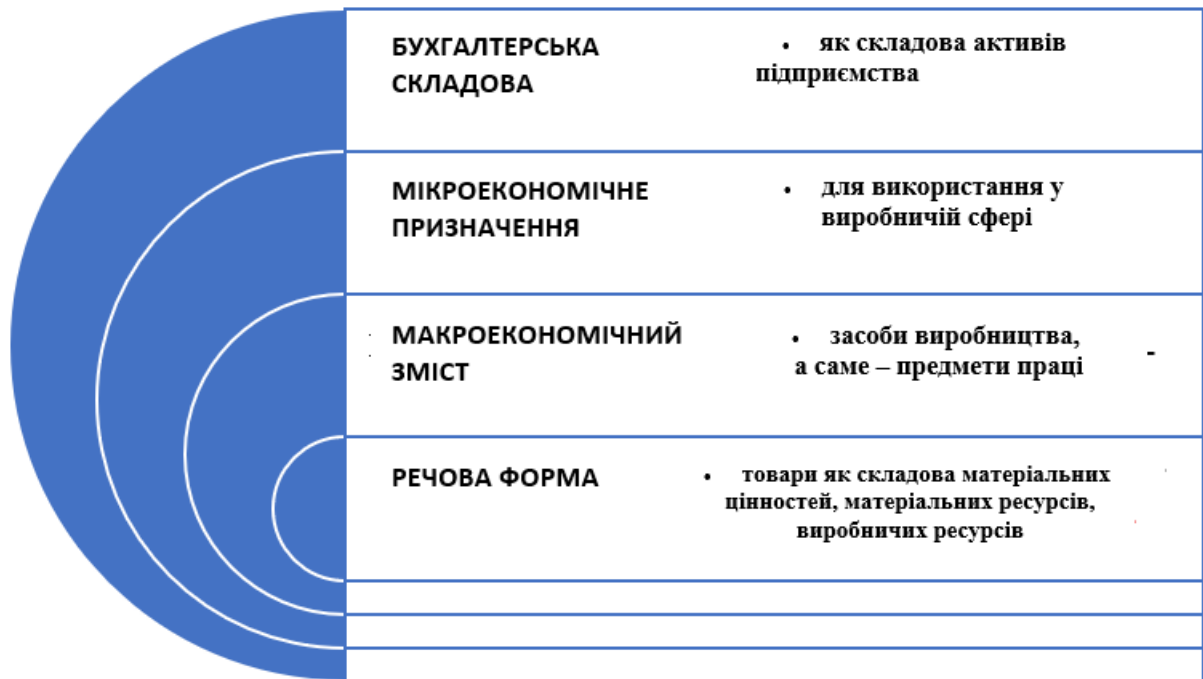

Рис. 1.6 Сутність товару як об'єкту обліку та аналізу

Джерело: узагальнено автором за джерелом [44]

Управління товарами на підприємстві – це процес планування, організації та контролю за рухом товарів в рамках підприємства. Його основні цілі полягають у досягненні оптимального рівня запасів товарів, задоволенні потреб клієнтів, забезпеченні ефективної поставки та логістики товарів.

Управління товарами на підприємстві є важливою функцією, оскільки воно дозволяє оптимізувати запаси товарів, забезпечити їх доступність для клієнтів та забезпечити конкурентну перевагу на ринку. Раціональне управління товарами допомагає підприємству досягати своїх цілей та забезпечувати успішне функціонування.

Управління товарами на підприємстві є складним процесом. Його основу складають планування, облік, оцінювання та документальне оформлення запасів, а також система рахунків. Процес управління товарами представлено на рис. 1.7 [11].

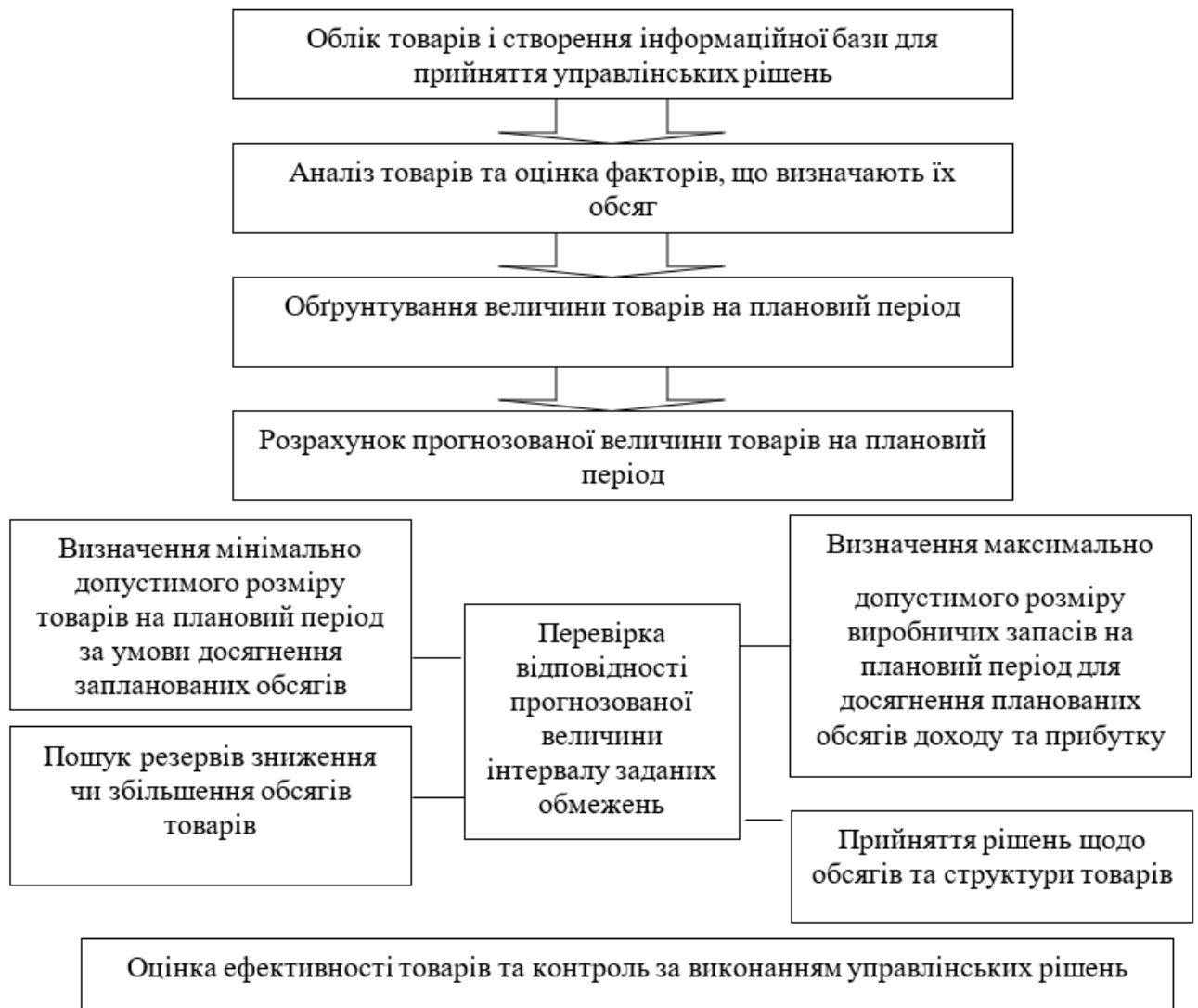

Рис. 1.7. Модель управління товарами підприємства

Джерело: узагальнено автором за джерелом [10]

Дослідження сучасної теорії бухгалтерського обліку показало, що концептуальні положення з обліку товарів потребують уточнення для врахування змін в інформаційній економіці (табл. 1.2) [86].

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що ефективне управління товарами сприяє зниженню витрат на їх зберігання, вивільненню фінансових ресурсів з поточного господарського обороту та їх реінвестуванню в інші активи.

Основні положення обліку товарів в сучасних умовах

Концептуальні положення	Стислий зміст положень
Мета обліку товарів	Формування релевантної інформації про стан і рух товарів на підприємстві для забезпечення ефективності діяльності підприємства в умовах становлення інформаційної економіки
Завдання обліку товарів	Завдання I рівня – забезпечує дотриманням вимог Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»
	Завдання II рівня – забезпечує інформаційне забезпечення ефективності управління товарами
Об'єкти обліку виробничих запасів	Виробничі запаси, що надійшли (від постачальника, за операціями з давальницькою сировиною, як внесок до статутного капіталу, безоплатно одержані, з інших джерел)
	Виробничі запаси, що зберігаються (власні, на відповідальному зберіганні)
	Виробничі запаси, що вибули (у виробництво, на господарські потреби, реалізовані на сторону, інше вибуття)
Суб'єкти обліку товарів	Зовнішні користувачі облікової інформації
	Внутрішні користувачі інформації, а також учасники облікового процесу
	Особлива група користувачів інформації (науковці, розробники інформаційних технологій в обліку)
Процедури обліку товарів	Визнання товарів (власних, на відповідальному зберіганні)
	Оцінка товарів (для цілей бухгалтерського, податкового обліку, управлінського обліку і бюджетування, фінансової звітності)
	Документування (первинне, зведене)
	Відображення операцій у системі рахунків фінансового, управлінського обліку
	Формування форм звітності (фінансової, внутрішньої)

Джерело: узагальнено автором за джерелом [30]

У зв'язку з розвитком інформаційного суспільства, виникає необхідність у поглибленні теоретичних засад, організації й методики аналізу ефективності управління товарами. На нашу думку, для оцінки забезпеченості підприємств товарами слід проводити аналіз їх складу та структури, враховуючи оптимальність. Також важливо порівнювати фактичне співвідношення основних і оборотних активів з їх оптимальними значеннями.

Для досягнення високого рівня виробництва і запобігання його зниженню, важливо визначити потребу підприємства в товарах та інтенсивність їх використання. Тільки такий аналіз дозволить забезпечити ефективне управління товарами та зберегти стабільність виробництва.

Держава не залишає поза увагою роль торгівлі як посередника між різними секторами економіки та між виробниками і споживачами. Механізм регулювання економічної діяльності у сфері торгівлі можна представити як інтегровану систему різних форм, методів і засобів, що використовуються державою для впливу на торгові об'єкти. Оскільки цей механізм включає зворотній зв'язок, його можна розглядати як закриту систему взаємодії між економічними суб'єктами та об'єктами, яка складається з різних елементів і зв'язків між ними.

В цілому, організація обліку та аналізу товарів є важливим етапом для ефективного управління їх придбанням, реалізацією та складськими запасами. Це допомагає підприємствам робити обґрунтовані рішення щодо збалансованого асортименту, ціноутворення та стратегії розвитку товарів.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності фармацевтичних підприємств

Фармацевтична індустрія є однією з ключових галузей народного господарства, яка спеціалізується на виробництві та продажу лікарських препаратів і медичних засобів. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні населення якісними і ефективними ліками для лікування та профілактики хвороб.

Фармацевтична галузь займається розробкою нових препаратів, клінічними випробуваннями, виробництвом, дистрибуцією та реалізацією лікарських засобів на ринку. Вона також включає в себе проведення досліджень з метою покращення якості і безпеки ліків, а також впровадження новітніх технологій у виробництві.

Фармацевтична галузь має великий ринковий потенціал і важливу місію у поліпшенні здоров'я та якості життя людей. Вона також сприяє економічному зростанню та створенню робочих місць.

Основна ціль діяльності ТОВ «Первоцвіт-Фарм» полягає у здійсненні

виробничих, господарських та інших заходів з метою отримання прибутку від різних видів діяльності, визначених у статуті підприємства. Отриманий прибуток використовується для задоволення соціально-економічних інтересів всіх учасників та членів трудового колективу. Класифікаційні ознаки ТОВ «Первоцвіт-Фарм» узагальнено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікаційні ознаки ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю «Первоцвіт-Фарм»	за ЄДРПОУ	34400613
Територія	Місцезнаходження	за КОАТУУ	1822055600
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КФВ	240
Вид економічної діяльності	Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах	за КВЕД	47.73

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Враховуючи особливості та обсяги діяльності, а також економічну доцільність, організаційна структура ТОВ «Первоцвіт-Фарм» була розроблена з урахуванням потрібних відділів та структурних підрозділів. На рис. 1.8 наведено організаційну структуру компанії.

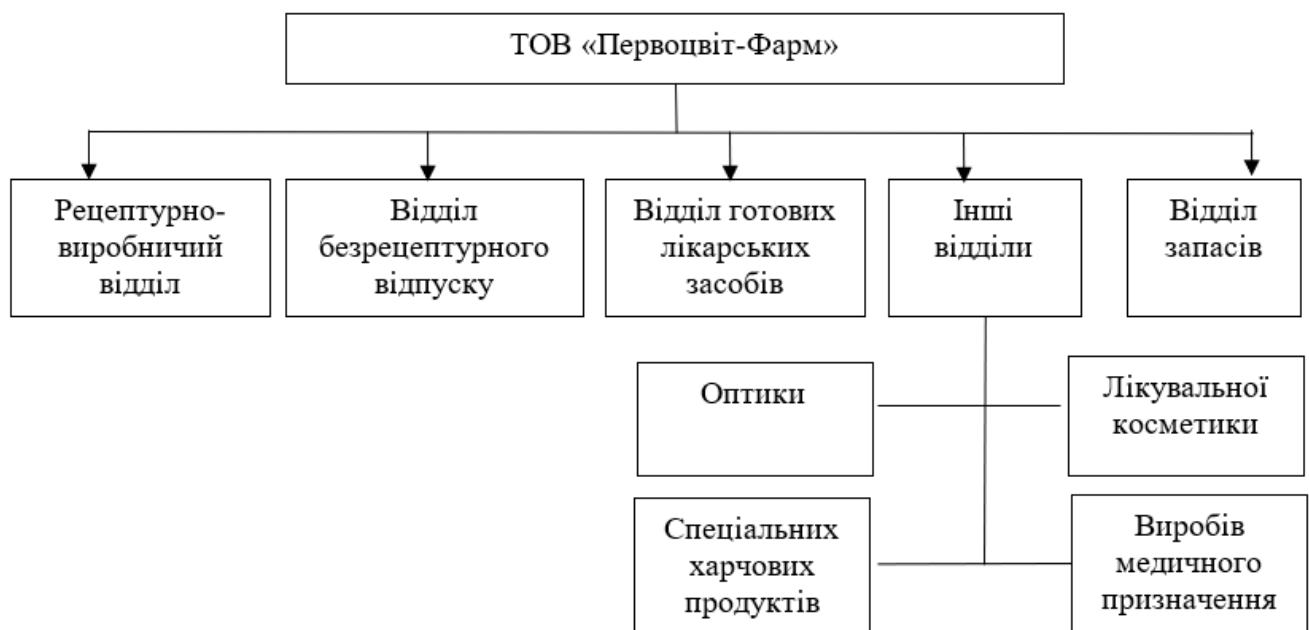

Рис. 1.8. Організаційна структура ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Джерело: розроблено автором

Аптеки займаються господарською діяльністю оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Як комерційні підприємства, вони мають складну структуру обліку та звітності, оскільки контролюють різні аспекти, пов'язані зі специфічними товаром лікарські засоби.

У аптеках важлива роль відводиться обліку лікарських засобів, включаючи прихід, відпуск, зберігання і контроль за строками придатності. Також, спеціальні вимоги до обліку і звітності стосуються зберігання наркотичних і психотропних препаратів.

Крім обліку, в аптеках здійснюється контроль якості лікарських засобів, відповідність їх документації та правильне маркування. Також важливим елементом є забезпечення належних умов зберігання препаратів, включаючи спеціальні умови температури та вологості.

Для аналізу фінансового стану підприємства потрібно вивчити динаміку та структуру його активів та джерел формування. Ретельний аналіз цих показників дозволить оцінити рівень доступних власних коштів підприємства, а також визначити, на скільки ефективно вона використовує власні та залучені кошти для здійснення господарської діяльності..

Для проведення аналізу майнового стану підприємства необхідно оцінити зміни та структуру активів, а також джерела їх формування. Детальний аналіз цих показників дозволяє визначити, наскільки компанія може розраховувати на власні кошти, скільки коштів необхідно залучити для здійснення господарської діяльності, а також як ефективно використовуються власні та позичені кошти.

Динаміка активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 роки наведена в табл. 1.4.

Аналіз основних показників економічного потенціалу ТОВ "Первоцвіт-Фарм" дав наступні результати, Загальна сума активів в 2022 році збільшилась порівняно з 2020 роком на 18542,9 тис, грн, (48,70 %), а в порівнянні з 2021 роком збільшення склало 11173,1 тис, грн, (24,59 %) та дорівнювала 56619,6 тис. грн.

Динаміка активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис,грн,	відн. %	абс. тис,грн,	відн. %
Нематеріальні активи	20,4	17,0	13,7	-6,7	-32,84	-3,3	-19,41
Незавершені капітальні інвестиції	87,6	620,3	788,5	700,9	800,11	168,2	27,12
Основні засоби	5642,6	7666,7	10445,9	4803,3	85,13	2779,2	36,25
Довгострокові фінансові інвестиції	1100,0	1122,0	7913,0	6813,0	619,36	6791,0	605,26
Необоротні активи	6850,6	9426,0	19161,1	12310,5	179,70	9735,1	103,28
Запаси	21730,5	22025,8	21237,4	-493,1	-2,27	-788,4	-3,58
Дебіторська заборгованість за товари і послуги	3800,1	4767,7	6547,9	2747,8	72,31	1780,2	37,34
Дебіторська заборгованість з бюджетом	383,8	257,0	124,1	-259,7	-67,67	-132,9	-51,71
Інша поточна дебіторська заборгованість	661,9	1078,5	896,4	234,5	35,43	-182,1	-16,88
Гроші та їх еквіваленти	4579,8	7787,9	8517,3	3937,5	85,98	729,4	9,37
Інші оборотні активи	70,0	103,6	135,4	65,4	93,43	31,8	30,69
Оборотні активи	31226,1	36020,5	37458,5	6232,4	19,96	1438,0	3,99
Активи	38076,7	45446,5	56619,6	18542,9	48,70	11173,1	24,59

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Це відбулось внаслідок збільшення необоротних активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за останні три роки на 12310,5 тис. грн, (179,70 %), а порівняно з 2021 роком необоротні активи збільшились на 9735,1 тис. грн, (103,28 %), У складі необоротних активів найбільшого збільшення зазнала сума довгострокових фінансових інвестицій, Вона зросла протягом 2020-2022 років на 6813,0 тис. грн, (619,36 %), а протягом останніх двох років, що аналізуються, ріст склав 6791,0 тис. грн, (605,26 %), Також за період, що аналізується, збільшилась сума незавершених капітальних інвестицій на 700,9 тис. грн, (800,11 %), основних засобів на 4803,3

тис, грн, (85,13 %), В той же час в складі необоротних активів протягом 2020-2022 років скоротилась вартість нематеріальних активів на -6,7 тис, грн, (-32,84 %).

Аналіз стану оборотних активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" показав, що їх сума за 2020-2022 роки зросла на 6232,4 тис, грн, (19,96 %), а протягом 2021-2022 років збільшення склало 1438,0 тис. грн, (3,99 %). Ці зміни в оборотних активах сталися завдяки зростанню вартості грошей та їх еквівалентів, Вона зросла протягом 2020-2022 років на 3937,5 тис. грн, (85,98 %), а протягом останніх двох років, що аналізуються, ріст склав 729,4 тис. грн, (9,37 %). Таку ж тенденцію до збільшення обсягу як і вся сума оборотних активів мали: дебіторська заборгованість за товари і послуги на 2747,8 тис. грн(72,31 %), інша поточна дебіторська заборгованість на 234,5 тис. грн, (35,43 %), інші оборотні активи на 65,4 тис. грн, (93,43 %). В той же час в складі оборотних активів протягом 2020-2022 років скоротилась вартість запасів на -493,1 тис. грн, (-2,27 %), дебіторської заборгованості з бюджетом на -259,7 тис. грн (-67,67 %).

Динаміка активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 роки наведена на наступному рис. 1.9.

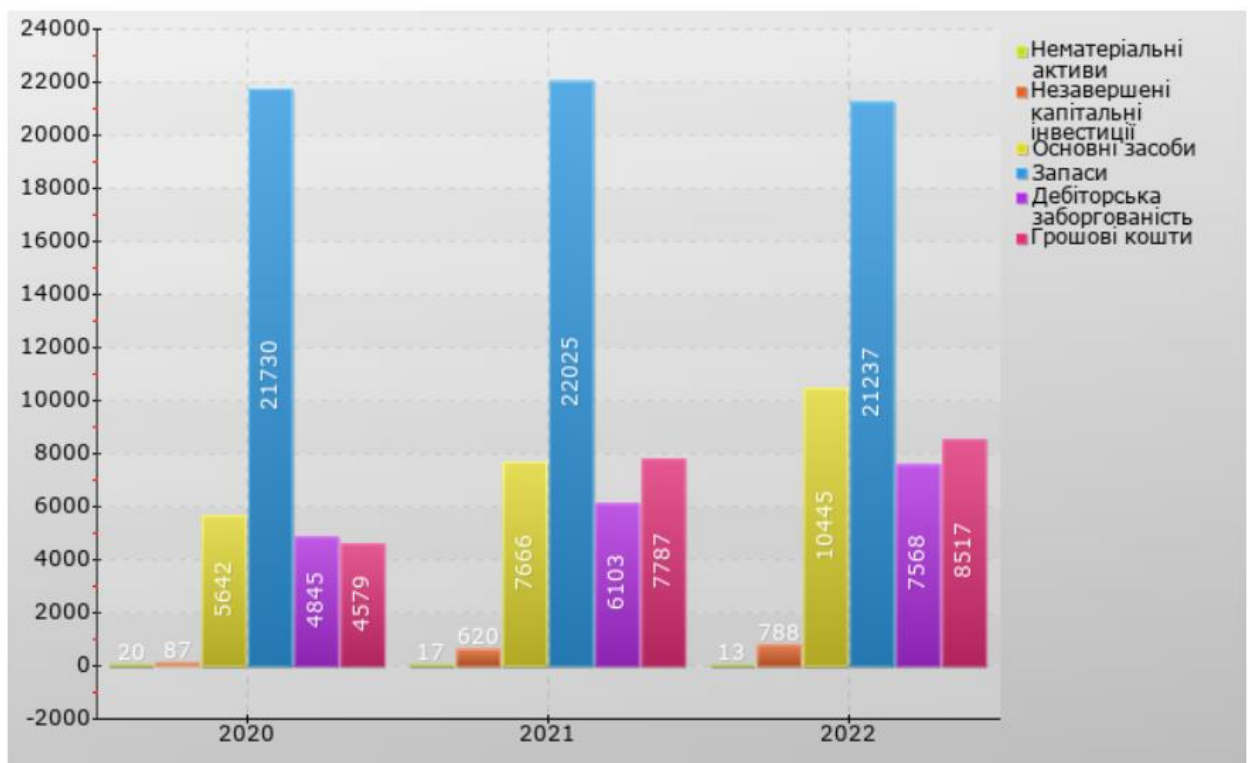

Рис. 1.9. Динаміка активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

На наступному етапі аналізу балансу ТОВ "Первоцвіт-Фарм" здійснимо оцінку показників пасиву за 2020-2022 рр. за допомогою табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Динаміка пасивів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
Зареєстрований капітал	2600,0	2600,0	2600,0	0,0	0,00	0,0	0,00
Додатковий капітал	50,2	50,2	50,2	0,0	0,00	0,0	0,00
Резервний капітал	1071,0	1071,0	1071,0	0,0	0,00	0,0	0,00
Нерозподілений прибуток	15177,9	22167,0	32417,1	17239,2	113,58	10250,1	46,24
Власний капітал	18899,1	25888,2	36138,3	17239,2	91,22	10250,1	39,59
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	17566,6	18186,1	18507,8	941,2	5,36	321,7	1,77
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	595,1	488,7	786,3	191,2	32,13	297,6	60,90
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	247,0	324,5	283,1	36,1	14,62	-41,4	-12,76
Інші поточні зобов'язання	768,9	559,0	904,1	135,2	17,58	345,1	61,74
Поточні зобов'язання	19177,6	19558,3	20481,3	1303,7	6,80	923,0	4,72
Пасив	38076,7	45446,5	56619,6	18542,9	48,70	11173,1	24,59

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

За результатами аналізу показників джерел фінансування ресурсів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" можна зробити наступні висновки, Вся сума пасивів в 2022 році дорівнювала 56619,6 тис, грн, Вона збільшилась при порівнянні з 2020 роком на 18542,9 тис, грн, (48,70 %), а якщо порівнювати з 2021 роком збільшення склало 11173,1 тис, грн, (24,59 %).

Така динаміка відбулась завдяки збільшенню власного капіталу ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за останні три роки на 17239,2 тис, грн, (91,22 %), а порівняно

з 2021 роком власний капітал збільшився на 10250,1 тис, грн, (39,59 %), Серед власного капіталу найбільше збільшення мала вартість нерозподіленого прибутку, Цей показник зріс за 2020-2022 роки на 17239,2 тис, грн, (113,58 %), а за останні два роки, які оцінюються, зростання склало 10250,1 тис. грн.

На зміну загальної суми пасивів також вплинуло зростання об'єму поточних зобов'язань та забезпечень, Їх вартість дорівнювала в 2022 році - 20481,3 тис, грн, і протягом аналізованого періоду підвищилась на 1303,7 тис, грн, що склало 6,80 % та на 923,0 тис, грн, (4,72 %) за два останні роки, На зміні цього показника максимально позначився приріст поточної кредиторської заборгованості за товари і послуги, За 2020-2022 роки він склав 941,2 тис, грн, (5,36 %) та 321,7 тис. грн, (1,77 %), порівнюючи 2021-2022 роки, Такого ж підвищення зазнав показник поточної кредиторської заборгованості перед бюджетом - на 191,2 тис. грн, (32,13 %), поточної кредиторської заборгованості з оплати праці - на 36,1 тис. грн, (14,62 %), інших поточних зобов'язань - на 135,2 тис. грн, (17,58 %).

Наочно динаміка пасивів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 рр. представлена на рис. 1.10.

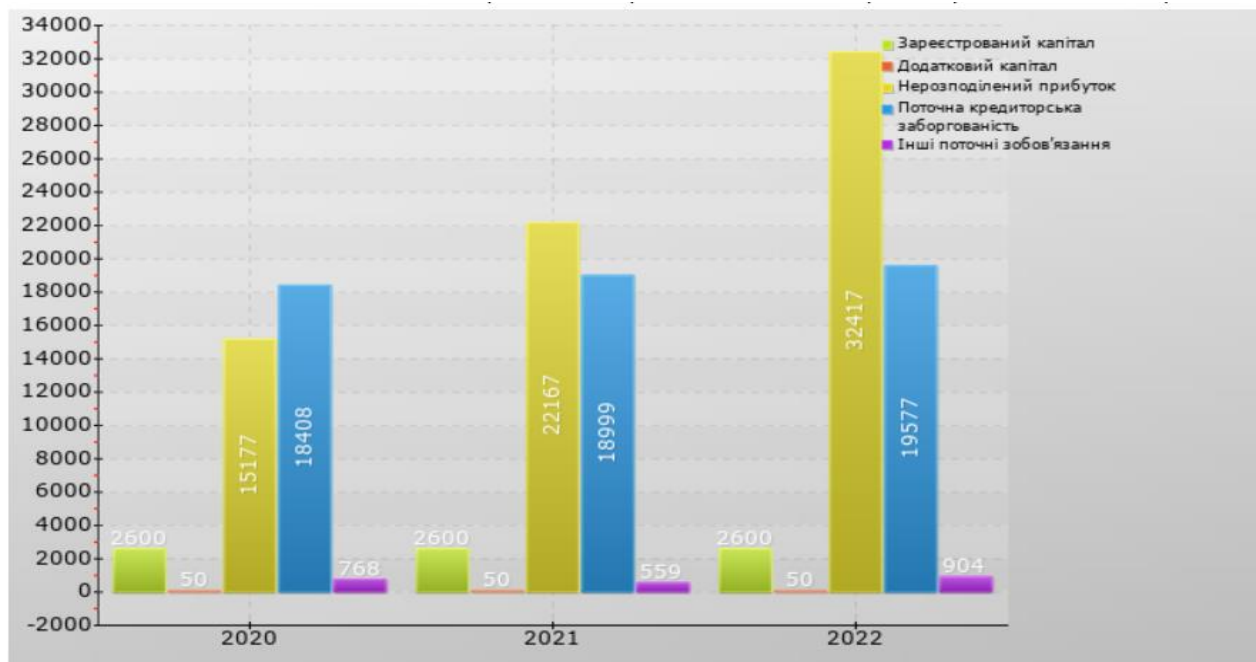

Рис. 1.10. Динаміка пасивів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

Динаміка активів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 роки наведена в табл.

1.6.

Таблиця 1.6

Динаміка фінансових результатів ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022

рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	196185,5	190731,6	199140,8	2955,3	1,51	8409,2	4,41
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	161517,1	151113,4	153159,9	-8357,2	-5,17	2046,5	1,35
Валовий прибуток (збиток)	34668,4	39618,2	45980,9	11312,5	32,63	6362,7	16,06
Інші операційні доходи	1002,2	851,9	1110,9	108,7	10,85	259,0	30,40
Інші операційні витрати	29785,6	31496,7	34520,6	4735,0	15,90	3023,9	9,60
Фінансовий результат операційної діяльності від	5885,0	8973,4	12571,2	6686,2	113,61	3597,8	40,09
Інші витрати	606,7	343,7	84,1	-522,6	-86,14	-259,6	-75,53
Фінансовий результат до оподаткування	5278,3	8629,7	12487,1	7208,8	136,57	3857,4	44,70
Витрати з податку на прибуток	944,5	1557,8	2248,5	1304,0	138,06	690,7	44,34
Чистий прибуток (збиток)	4333,8	7071,9	10238,6	5904,8	136,25	3166,7	44,78

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

За результатами аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2022 році складав 199140.8 тис. грн., що на 2955.3 тис. грн. більше порівняно з 2020 роком і на 8409.2 тис. грн. більше ніж в 2021 році. В той же час собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) скоротилась за останні три роки на -8357.2 тис. грн. і дорівнювала

153159.9 тис. грн. Впродовж 2021-2022 років підвищення цього показника склало 2046.5 тис. грн. Це призвело до отримання в 2022 році валового прибутку в сумі 45980.9 тис. грн., що на 11312.5 тис. грн. (32.63 %) більше за валовий фінансовий результат ТОВ "Первоцвіт-Фарм" в 2020 році. А за останні два роки валовий прибуток виріс на 6362.7 тис. грн. (16.06 %).

Наочно динаміка фінансових результатів за 2020-2022 роки представлена на рис. 1.11

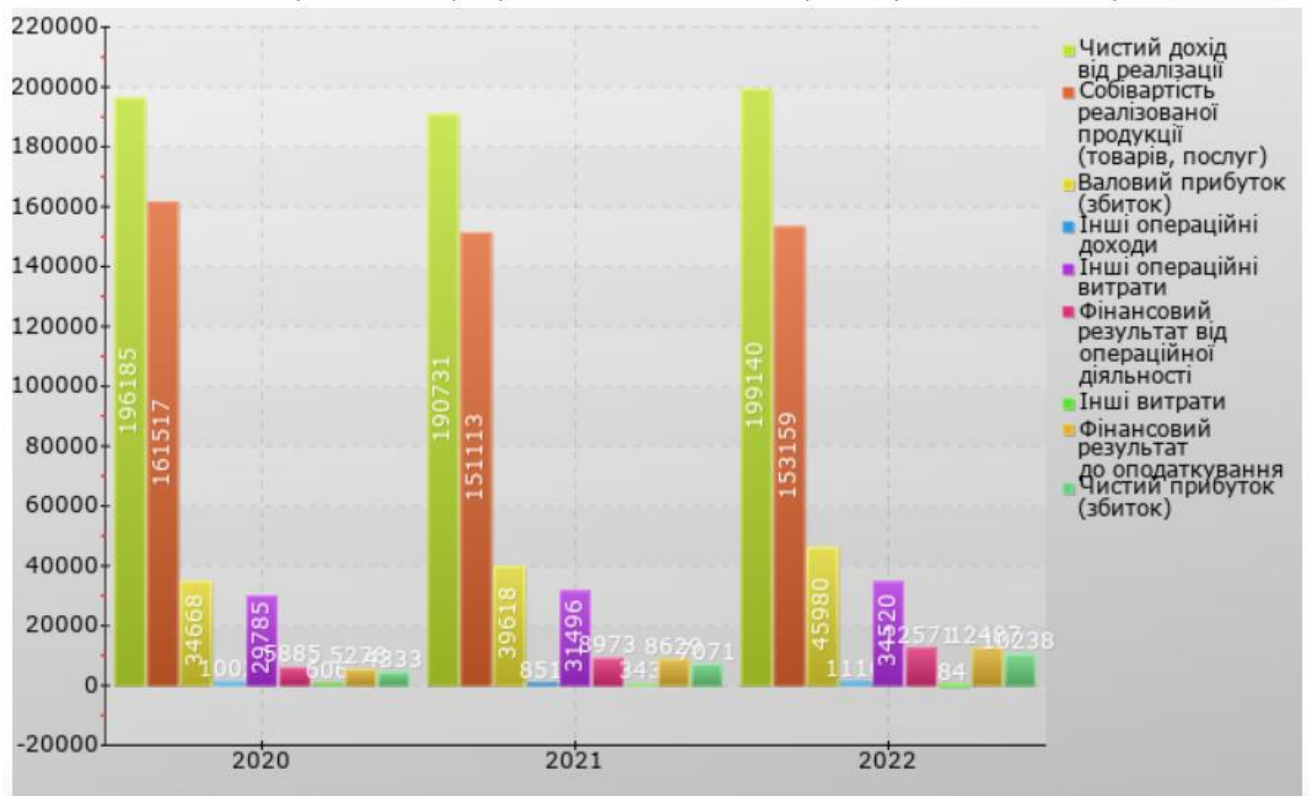

Рис. 1.11. Динаміка фінансових результатів за 2020-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства

В 2022 році за результатами операційної діяльності ТОВ "Первоцвіт-Фарм" мало прибуток у розмірі 12571.2 тис. грн. При порівнянні його з показником 2020 року виявляється поліпшення операційного фінансового результату на 6686.2 тис. грн. (113.61 %), а порівнюючи з 2021 роком - зростання було на рівні 3597.8 тис. грн. (40.09 %). На зміну фінансового результату від операційної діяльності найбільше вплинуло збільшення суми інших операційних доходів. Вона зросла протягом 2020-2022 років на 108.7 тис. грн. (10.85 %), а за останні два роки, що аналізуються, ріст склав 259.0 тис. грн. (30.40 %). Також за період, що

аналізується, збільшилась сума інших операційних витрат на 4735.0 тис. грн. (15.90 %).

Фінансовим результатом до оподаткування ТОВ "Первоцвіт-Фарм" в 2022 був прибуток на суму 12487.1 тис. грн. За останні три роки він підвищився на 7208.8 тис. грн. (136.57 %), а за 2021-2022 роки - зріс на 3857.4 тис. грн. (44.70 %). Найбільший вплив на цей показник мало зменшення суми інших витрат. Вона скоротилась протягом 2020-2022 років на -522.6 тис. грн. (-86.14 %), а за останні два роки, що аналізуються, падіння склало -259.6 тис. грн. (-75.53 %).

Виплати податку на прибуток зменшили суму чистого прибутку ТОВ "Первоцвіт-Фарм" в 2022 році до 10238.6 тис. грн. Це на 5904.8 тис. грн. (136.25 %) більше, ніж в 2020 році та на 3166.7 тис. грн. (44.78 %) більше, ніж в 2021 році.

Таким чином, фінансові результати діяльності ТОВ "Первоцвіт-Фарм" протягом 2020-2022 років можна оцінити позитивно. В 2022 році підприємство отримало чистий прибуток, сума якого зростає протягом всього періоду, що аналізується.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ТОВАРІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Завдання і роль системи обліку товарів

Наукова спільнота активно обговорює питання наявності та руху товарів у підприємствах, оскільки це викликає багато суперечок. Особлива увага зосереджується на темах своєчасного та правильного оформлення документів про надходження та вибуття товарів, ефективного використання їх, а також отримання достовірної інформації для прийняття вірних управлінських рішень.

Завдяки системі бухгалтерського обліку можливо створювати інформацію про ключові економічні показники торговельного підприємства. Особливо важливими є дані про товарообіг, який включає виручку від реалізації товарів. Також система дозволяє фіксувати всі витрати, пов'язані з торговельною діяльністю, такі як адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

Збираючи цю інформацію, система бухгалтерського обліку дозволяє визначити фінансовий результат діяльності підприємства. Це дозволяє керівникам і фахівцям з управління приймати вірні рішення щодо ефективності торговельної діяльності, контролювати витрати та планувати подальші кроки для досягнення успіху підприємства.

Надання своєчасної облікової інформації управлінському персоналу дозволяє проводити точні розрахунки та приймати зрозумілі управлінські рішення щодо товарів. Інформація про товари є важливим елементом інформаційної бази будь-якого підприємства. Облік товарів є однією з ключових сфер бухгалтерського обліку на підприємствах та організаціях. Відправною точкою для встановлення обліку запасів є визначення вартості товарів, оскільки матеріальні витрати займають значну питому вагу в структурі собівартості та прибутковості.

Доступ до достовірної та актуальної облікової інформації про товари дозволяє підприємству ефективно контролювати запаси та ефективно управляти

їх рухом. Це дає змогу вчасно спрямовувати зусилля на планування рівня запасів, оптимізацію замовлень, уникнення затримок в поставках та зниження витрат.

У наш час, із зростанням конкуренції та нестабільністю ринку, точність та надійність облікової інформації про товари стають все більш важливими факторами успіху підприємства. Правильна організація обліку товарів є ключовим аспектом для досягнення ефективності та стабільної роботи підприємства. Систему інформаційних зв'язків структурних підрозділів фармацевтичного підприємства наведено на рис. 2.1.

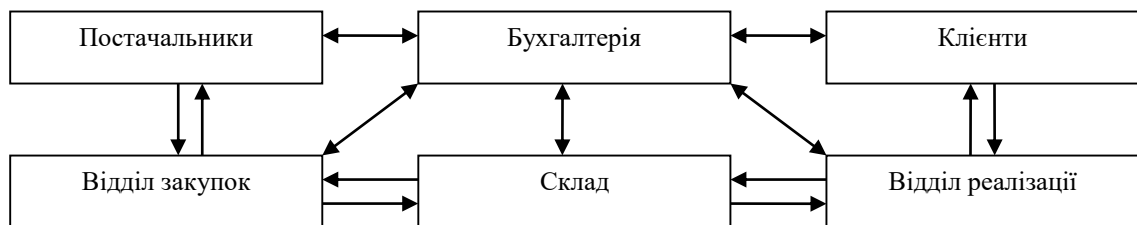

Рис. 2.1. Система інформаційних зв'язків структурних підрозділів фармацевтичного підприємства

Джерело: узагальнено автором

Під системою обліково-аналітичної інформації для прийняття рішень розуміється сукупність нормативних актів, процесів і процедур, які базуються на об'єднанні різних облікових ресурсів. Ця система забезпечує фільтрацію економічної інформації з метою отримання необхідної інформації для прийняття вирішальних рішень.

Бухгалтерський облік є традиційною інформаційною системою, яка забезпечує необхідну інформацію для управління торговельним підприємством. Визначення структури бухгалтерського обліку залежить від особливостей технологічного циклу та функцій, які виконує підприємство (рис. 2.2).

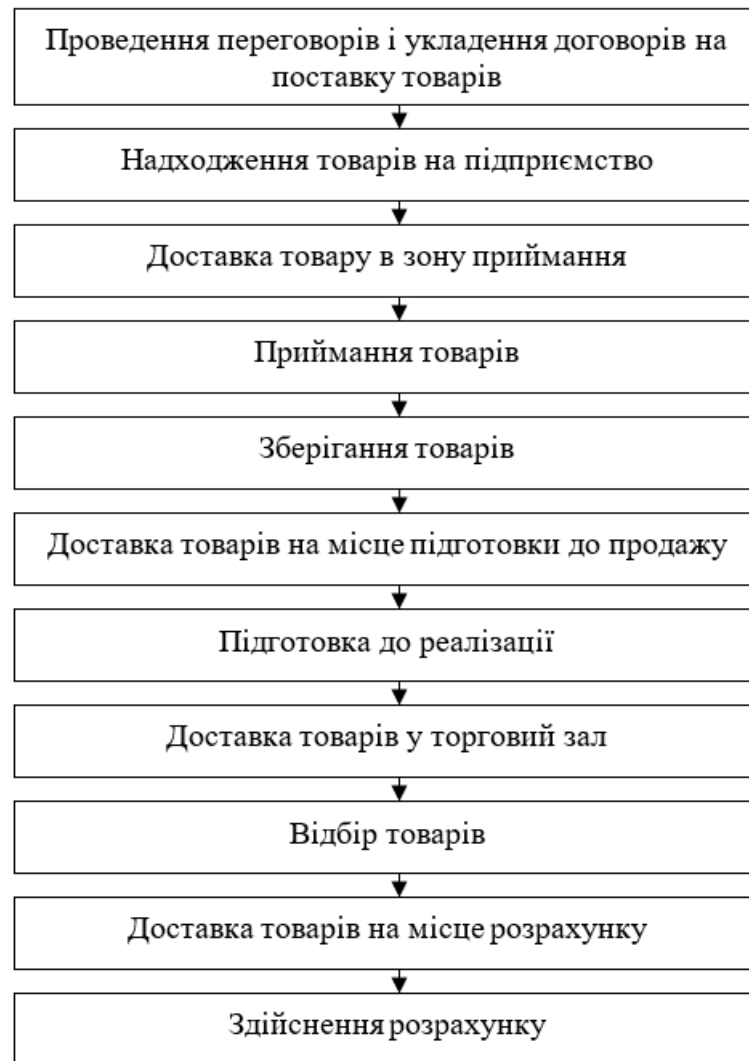

Рис. 2.2. Особливості технологічного циклу та функцій торговельного підприємства

Джерело: узагальнено автором

Задача системи обліку товарів включає контроль над рухом товарів в підприємстві, відстеження їх кількості та вартості на різних етапах діяльності. Роль цієї системи полягає в забезпеченні точного та надійного обліку товарів, що дозволяє підприємству здійснювати ефективний контроль за запасами, приймати рішення щодо закупівель та збуту, а також вести відповідну звітність.

Система обліку товарів забезпечує:

1. Фіксацію та реєстрацію оборотів товарів, що включає прихід, відпуск, переміщення, знищення або повернення товарів.
2. Визначення кількості ціни товарів, що необхідно для розрахунку вартості

запасів, а також для визначення вартостей реалізованої продукції та залишків.

3. Контроль за рухом товарів, який здійснюється шляхом відстеження оборотів товарів і регулярних перерахунків, система обліку товарів забезпечує контроль за правильністю проведення операцій зі складом та виявлення можливих втрат або нестач.

4. Планування та управління запасами, яке здійснюється шляхом аналізу інформації, зібраної системою обліку товарів та дозволяє підприємству приймати рішення щодо оптимального рівня запасів, відстежувати потреби в закупівлях та формувати стратегію збуту.

5. Звітність, яка формується на основі системи обліку товарів та забезпечує генерацію різних звітів про стан та рух товарів, які можуть бути використані для внутрішнього управління, зовнішньої звітності та аналізу фінансового стану підприємства.

Загалом, система обліку товарів відіграє важливу роль у забезпеченні контролю, планування та прийняття управлінських рішень щодо товарного обігу в торговельному підприємстві.

2.2. Облік товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Унікальність діяльності аптек, як торговельних підприємств, пояснюється особливістю продуктів, які вони продають - лікарськими засобами та медичними виробами.

Закон про лікарські засоби регулює правовідносини, пов'язані з виготовленням, реалізацією та контролем якості лікарських засобів. Згідно зі статтею 2 цього Закону, лікарські засоби є речовинами або їх сумішами природного, синтетичного або біотехнологічного походження, які використовуються для запобігання вагітності, діагностики, лікування захворювань людей. До лікарських засобів входять також ті, що містяться у Переліку прекурсорів .

Аптеки є комерційними підприємствами, які займаються оптовою та роздрібною торгівлею лікарськими засобами. Вони мають складну структуру обліку та звітності і забезпечують контроль над різними аспектами цього специфічного товару.

Аптеки повинні розташовуватися у окремих торговельних приміщеннях зі своїм власним входом, що забезпечує доступ до них. Такі приміщення повинні мати торговельний зал, де клієнти можуть отримати обслуговування. Крім того, аптека має бути розташована у самостійному ізольованому приміщенні, яке знаходиться на перших поверхах будівель.

Структурні підрозділи, такі як аптечні пункти або аптечні кіоски, можуть мати власні відокремлені приміщення без торговельного залу, допускається це лише у капітальних будівлях.

Суб'єкти підприємницької діяльності, які є власниками аптек, мають забезпечити відповідність складу і площі виробничих та додаткових приміщень аптек вимогам, що встановлені нормативними актами. Це необхідно для забезпечення належних умов та ефективної діяльності аптеки.

Аптеки мають особливість вести облік товарів у продажних цінах – тобто цінах, за якими товари будуть продані кінцевим споживачам. При отриманні товару аптека відразу враховує суму торгової націнки, яка покриває витрати та забезпечує отримання прибутку. Ця націнка представляє собою різницю між ціною продажу та ціною закупівлі товару.

Такий підхід до обліку товарів в аптеці є потрібним для коректного відображення фінансових показників та забезпечення прибутковості діяльності. Оскільки аптеки працюють з кінцевими споживачами, варто відразу враховувати торгову націнку, щоб правильно оцінити товари та визначити їх вартість для продажу.

Організація бухгалтерського обліку з раціональним підходом дозволяє поліпшувати документування та обробку господарських операцій, оптимізувати використання робочого часу бухгалтерів, забезпечувати точний та своєчасний облік з мінімальними витратами часу та ресурсів. Вона забезпечує гармонійну та

ритмічну роботу на всіх етапах бухгалтерського процесу.

Товари, що надходять до бухгалтерії, проходять перевірку щодо змісту операцій та коректності їх оформлення. Перевіряється наявність необхідних реквізитів, підписів та відповідність арифметичних підрахунків. Особлива увага приділяється перевірці законності проведених операцій.

Контроль за виконанням договорів, своєчасним отриманням та обліком товарів, які надійшли від постачальників, здійснює служба постачання на умовах договору. ТОВ «Первоцвіт-Фарм» співпрацює з різноманітними постачальниками, враховуючи ціну, якість, надійність, можливість отримання знижок та відстрочення оплати. Порядок документування придбання товарів, які надійшли від постачальника, представлено на рис. 2.3.

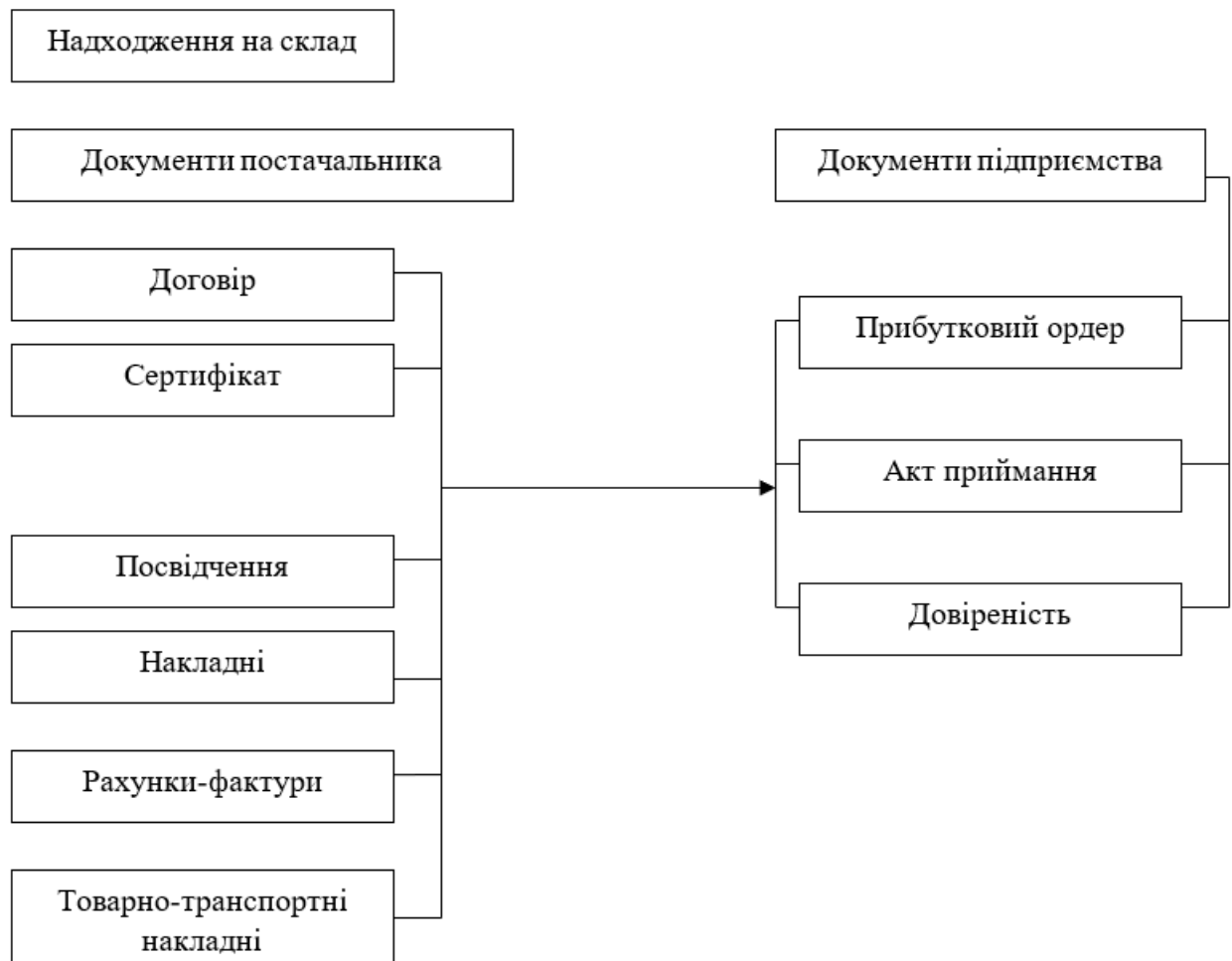

Рис. 2.3. Порядок документального оформлення запасів, які надходять в ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Джерело: узагальнено автором

Розрахункові товаросупровідні документи є документами, які використовуються для оформлення угоди про ціни та оплату транспортних витрат, якщо ці дані не передбачені в договорі закупівлі-продажу або постачання. Розрахункові ТСД включають рахунки, рахунки-фактури та інші документи, що містять відомості про ціни.

Товаросупровідні документи (ТСД) є документами, які містять достатню інформацію для ідентифікації товару на всіх етапах його переміщення. Вони є частиною комерційної інформації. Різновиди ТСД визначаються залежно від призначення конкретних документів. Класифікація ТСД представлена на рис. 2.4.

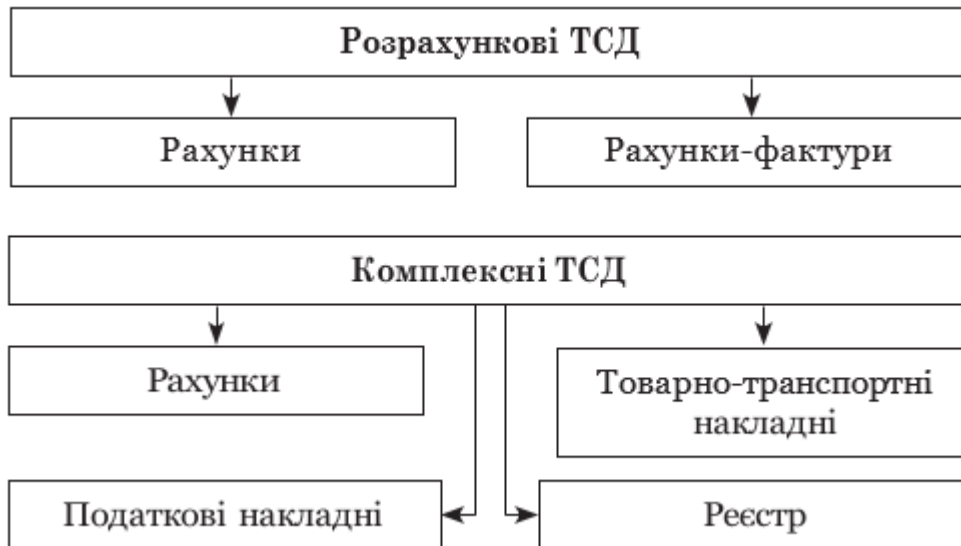

Рис. 2.4. Товаросупровідні документи ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Джерело: узагальнено автором

Комплексні товаросупровідні документи є документами, які передають та зберігають інформацію про кількісні, якісні та вартісні характеристики товару, а також використовуються для його кількісного обліку під час переміщення товару. До комплексних ТСД відносяться накладні, товарно-транспортні та податкові накладні, реєстри та інші документи (рис. 2.5).

Фармацевтичні підприємства зосереджують особливу увагу на товаросупровідних документах, які підтверджують кількість товарів. Ці документи призначені для передачі та зберігання інформації про кількісні характеристики товарів або партій товарів. Крім розмірних характеристик, таких як маса, довжина, об'єм та інші, вони також містять дані, які дозволяють ідентифікувати товар, такі як найменування, серія, код і т.д.

**Рис. 2.5. Розрахункові та комплексні товаросупровідні документи
ТОВ «Первоцвіт-Фарм»**

Джерело: узагальнено автором

Документи, що підтверджують кількість товарів, включають у себе пакувальні листи, специфікації, акти про виявлені відмінності у кількості товарів та комерційні акти (рис. 2.6).

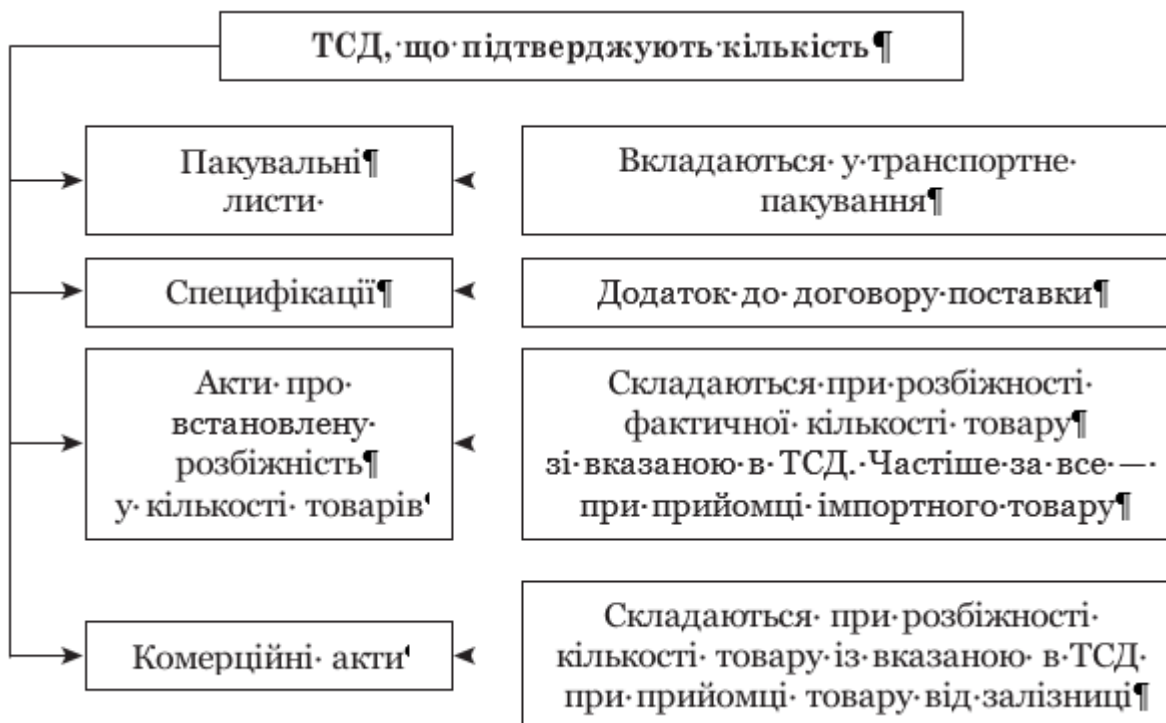

Рис. 2.6. Документи, які підтверджують кількість фармацевтичних та медичних товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Джерело: узагальнено автором

Документи забезпечення якості – це документи, що використовуються для передачі та зберігання інформації про якість товарів (рис. 2.7).

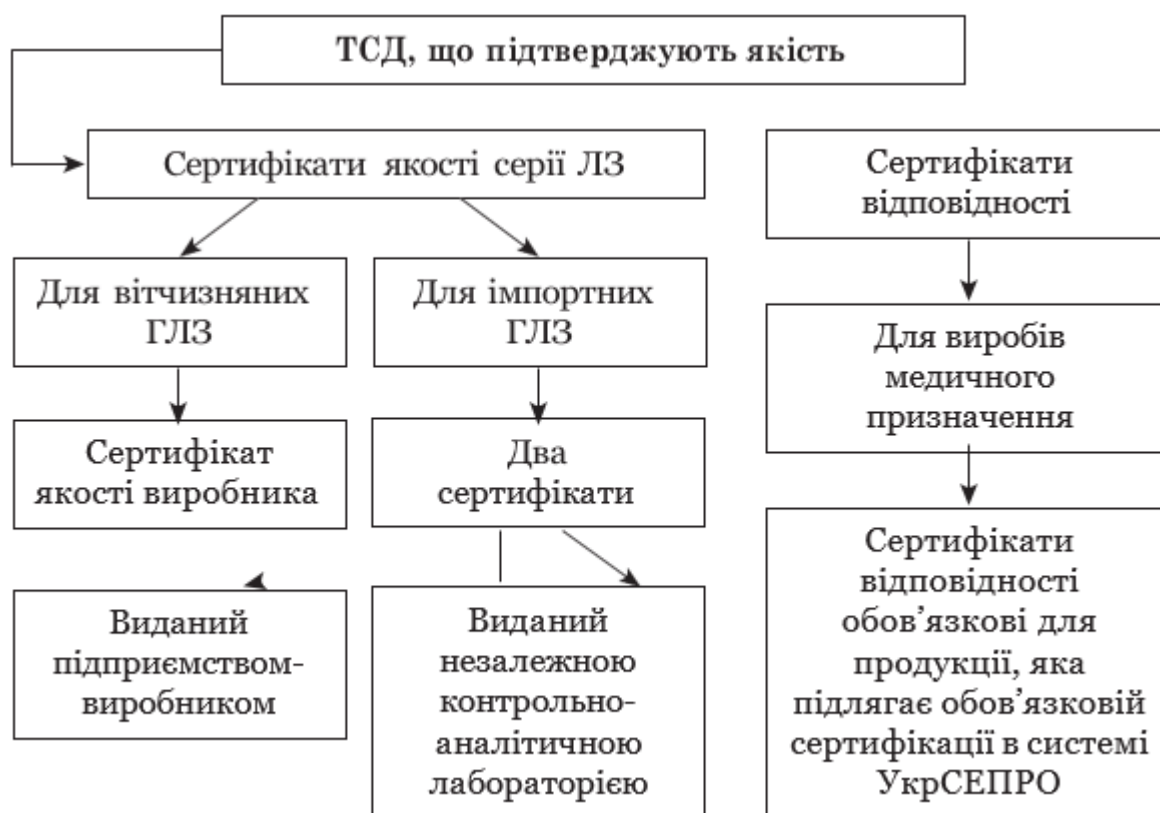

Рис. 2.7. ТСД, що підтверджують якість фармацевтичних та медичних товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Джерело: узагальнено автором

Для обліку лікарських засобів, що призначені для подальшого продажу, застосовується бухгалтерський облік за методологією бухгалтерських записів, що використовується в торговельних організаціях, згідно з П(С)БО 9 "Запаси". Цей облік проводиться на рахунку 282 "Товари в торгівлі" відповідно до положень бухгалтерського обліку. Отже, на рахунку 28 "Товари" ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, які надходять на підприємство з метою подальшого продажу [48].

Кореспонденцію рахунків з обліку товарів узагальнено в табл. 2.6.

Облік товарів в ТОВ “Первоцвіт-Фарм”

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
		дебет	кредит	
Оприбутковано «доступні ліки»				
1	ВЕРАПАМІЛ (23,46 x 100 : 107 x 200 <u>у.п.</u>)	281	631	4385,05
2	ФУРОСЕМІД (9,51 x 100 : 107 x 200 <u>у.п.</u>)	281	631	1777,57
3	Відображено ПК (23,46 x 7 : 107 x 200 <u>у.п.</u> + 9,51 x 7 : 107 x 200 <u>у.п.</u>)	644	631	431,38
4	Надійшла зареєстрована в ЄРПН податкова накладна	641/ПДВ	644	431,38
5	Опдачено лікарський засіб постачальникові	631	311	6594
Реалізовано «доступні» ліки				
6	Відображено дохід на суму відпущених ліків, оплачуваних за рахунок бюджетних коштів (12,87 x 100 <u>у.п.</u> + 31,75 x 100 <u>у.п.</u>)	361	702	4462
7	Отримано оплату від покупця (за ФУРОСЕМІД у сумі 4,75 x 100 <u>у.п.</u>)	301	361	475
8	Нараховано ПЗ з ПДВ в частині, сплаченій покупцем (4,75 x 7 : 107 x 100 <u>у.п.</u>). Складено і зареєстровано підсумкову ПН в ЄРПН	702	641/ПДВ	31,07
9	Відображено розрахунки за ПЗ з ПДВ в частині оплати за рахунок бюджетних коштів ((4462 - 475) x 7 : 107)	702	6431	260,83
10	Відображено заборгованість бюджету в частині відпущених «доступних» ліків			
	— ВЕРАПАМІЛУ (31,75 x 100 <u>у.п.</u>)	645 (377)	361	3175
	— ФУРОСЕМІДУ (8,12 x 100 <u>у.п.</u>)	645 (377)	361	812
11	Списано собівартість реалізованих товарів ВЕРАПАМІЛ (23,46 x 100 : 107 x 100 <u>у.п.</u>) і ФУРОСЕМІД (9,51 x 100 : 107 x 100 <u>у.п.</u>)	902	281	3081,31

Джерело: узагальнено автором

Товари в обліку розподіляються за видами, найменуваннями, сортами та сортиментом за їх купівельною вартістю, яка включає торгіву націнку. Тому під час оприбуткування товарів складають розрахунок націнки на них і повну вартість включають до звіту матеріально-відповідальних осіб. Реалізація товарів здійснюється на підставі накладних, де вказуються назва товару, його кількість (або масу), ціна, ПДВ та загальна вартість.

2.3. Система та інструменти аналізу товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Товари є однією з основних та значущих складових активів торгівельного підприємства, які становлять велику частину його активів. Точний облік і оцінка цих товарів впливає на фінансовий стан підприємства та результати його діяльності.

Управління товарною політикою підприємства потребує інформаційного забезпечення, яке об'єктивно відображатиме стан підприємства на будь-який момент часу з будь-яким рівнем деталізації, а також враховуватиме зовнішнє середовище. Формування такої системи включає цілеспрямований відбір інформаційних показників для аналізу, планування та управління діяльністю підприємства. Ці показники розробляються з використанням зовнішніх та внутрішніх джерел інформації, що відображені на рис. 2.8.

Рис. 2.8. Складові інформаційної бази фінансової діяльності

Джерело: розроблено автором

Для вибору оптимального способу підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства важливо враховувати особливості сфери його діяльності, постійно вести моніторинг ринку, аналізувати та оцінювати фінансовий стан підприємства за дослідженими показниками, щоб виявити сильні та слабкі сторони, а також загрози та можливості, які можуть вплинути на фінансовий стан.

Проведене дослідження вказує на наявність особливостей у товарознавчому аналізі аптечного асортименту. У виробництві медичних і фармацевтичних товарів використовується широкий спектр матеріалів, таких як чорні, кольорові й дорогоцінні метали, гума, текстиль та інші. Це є ключовим аспектом товарознавчого аналізу. При оцінці якості таких товарів, на які накладаються високі вимоги, необхідно враховувати комплекс властивостей, які є найбільш важливими для конкретних лікарських препаратів або медичних виробів. Особливості організації товарознавчого аналізу фармацевтичного підприємства узагальнено на рис. 2.9.

Рис. 2.9. Особливості організації товарознавчого аналізу підприємства

Джерело: узагальнено автором за джерелом

Для уточнення існуючих методик управління товарами ТОВ "Первоцвіт-Фарм", є доцільним виділити структурні елементи його аналізу та оцінки у формі структурно-логічної схеми, яку представлено на рис. 2.10.

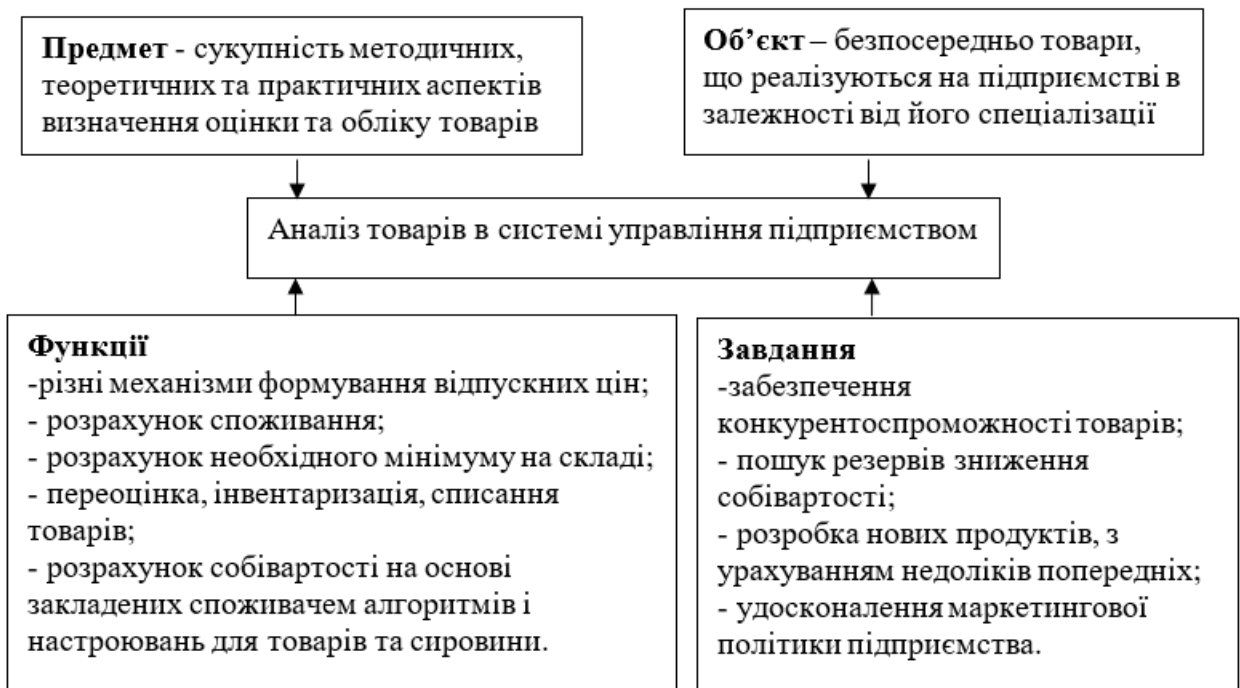

Рис. 2.10. Структурно-логічна схема аналізу товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм»

Джерело: узагальнено автором

Перед прийняттям управлінських рішень науково обґрунтований економічний аналіз показників ефективності діяльності підприємства є обов'язковим. З цих причин важливість своєчасного економічного аналізу зростає, особливо щодо таких ключових показників, як випуск готової продукції і її реалізація, які безпосередньо впливають на фінансові результати роботи підприємства. Реалізація виробничої продукції є головним джерелом доходу для ТОВ «Первоцвіт-Фарм». Отже, техніко-економічний аналіз діяльності цього підприємства виходить з аналізу товарів, включаючи обсяги, темпи зростання, якість та ефективність господарської діяльності.

Аналіз асортименту товарів у ТОВ "Первоцвіт-Фарм" на основі даних, наведених у звіті бухгалтерської служби підприємства узагальнено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз асортименту товарів у ТОВ "Первоцвіт-Фарм" за листопад 2020 р.

Найменування товару	Початковий залишок		Надійшло, шт/грн		Реалізовано, шт/грн		Кінцевий залишок, шт/грн	
	К-ть	Сума	К-ть	Сума	К-ть	Сума	К-ть	Сума
Аевіт, капс. № 10	-	-	2,000	28,00	1,000	14,00	1,000	14,00
Артихол, табл. 400 мг № 40	0,25	23,18	7,000	663,17	4,750	448,87	2,500	237,50
Аскорутін, табл. № 50	1.600	27,20	3,000	51,00	3200	54,40	1,400	23,80
Іпамід табл. п/о 0,0025 г № 30	0,334	15,19	1,000	46,49	0,334	15,19	1,000	45,49
Корвалмент капс. 0,1 г № 30	7,334	178,95	20,000	505,00	19,334	482,84	7,000	176,75
Новірин, табл. 500 мг № 40	2,750	490,44	4,000	712,60	4,000	712,13	2,750	489,92
Магнікор, табл. № 100	2,200	135,63	9,000	554,85	8,800	542,40	2,400	147,96

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської служби

Підтримуючи ваш висновок, результати аналізу даних за листопад 2019 року показують, що товари ТОВ "ПЕРВОЦВІТ-ФАРМ" швидко реалізуються. Це свідчить про ефективну господарську діяльність підприємства. Однак, для більш повного розуміння ситуації, також важливо проаналізувати час обороту товарів, маржинальність, витрати на збут, середній чек та інші фінансові показники, які допоможуть зрозуміти, наскільки ефективно вироби підприємства продаються та як це впливає на його фінансові результати.

Детермінований факторний аналіз рівня рентабельності товарів ТОВ «Первоцвіт-Фарм» представлено в табл. 2.8

Таблиця 2.8

**Детермінований факторний аналіз рівня рентабельності запасів
ТОВ «Первоцвіт-Фарм»**

Показник	2021	2022
Валовий прибуток, тис. грн	39618,2	45980,9
Запаси, тис. грн.	22025,8	21237,4
Рівень рентабельності товарів, %	179,9	216,5
Зміна рентабельності, пунктів		
у т.ч. за рахунок		
– валового прибутку		
– суми товарів		

Джерело: узагальнено автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Механізм розрахунку:

$$1. P_{T_0} = \frac{ЧП_0}{T_0} = 39618,2/22025,8 = 179,9 \text{ величина рентабельності товарів в}$$

базисному році;

$$P_{T_{ум}} = \frac{ЧП_0}{T_1} = 39618,2/21237,4 = 187,0 \text{ умовна величина рентабельності товарів;}$$

$$P_{T_1} = \frac{ЧП_1}{T_1} = 45980,9/21237,4 = 216,5 \text{ величина рентабельності товарів в звітному}$$

році

2. Розрахунок міри впливу факторів:

Зміна рентабельності товарів за рахунок зміни валового прибутку:

$$\Delta P_{ТВП} = P_{T1} - P_{T_{ум}} = 216,5 - 187,0 = 29,5$$

Зміна рентабельності товарів за рахунок зміни суми товарів:

$$\Delta P_T = P_{T_{ум}} - P_{T0} = 187,0 - 179,9 = 7,1$$

Загальна зміна рентабельності товарів становить:

$$\Delta P_T = P_{T1} - P_{T0} = 216,5 - 179,9 = 36,6$$

3. Визначення балансового зв'язку:

$$\Delta P_T = \Delta P_T + \Delta P_{ТВП}$$

$$36,6 = 29,5 + 7,1$$

$$36,6 = 36,6$$

Таким чином, можна зробити наступний висновок: рентабельність запасів ТОВ «Первоцвіт-Фарм» у 2022 році збільшилась на 36,6 порівнюючи 2021 рік, це відбулося за рахунок:

1) збільшення валового прибутку на 6362,7 тис. грн. у 2022 р. призвело до збільшення рентабельності запасів на 29,5 п.;

2) зменшення суми товарів на 788,4 тис. грн. призвело до збільшення рентабельності на 7,1 п.

Отже, облікова інформація про товари є важливою для управлінського персоналу, оскільки дозволяє проводити розрахунки та приймати управлінські рішення. Облік товарів є ключовою складовою бухгалтерського обліку на підприємствах і в організаціях і впливає на показники, такі як собівартість та прибуток.

ВИСНОВКИ

Організація обліку та аналізу товарів фармацевтичних підприємств має велике значення для ефективного управління запасами, фінансового аналізу та планування виробництва. В процесі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Ефективний облік та контроль за запасами є критичним фактором для фармацевтичних підприємств, оскільки вони мають справу з продуктами, що потребують специфічних умов зберігання та контролю за термінами придатності.

2. Аналіз руху товарів, включаючи швидкість обороту запасів, допомагає управлінцям приймати рішення щодо оптимізації запасів, планування потреб виробництва, а також при поверненні застарілих або непроданих товарів.

3. Фармацевтичні підприємства також повинні уважно контролювати витрати та вести облік обігу товарів, оскільки вони часто працюють з високозатратними сировинними матеріалами та строгими вимогами щодо якості.

4. Врахування законодавчих норм та стандартів стосовно обліку та аналізу фармацевтичних товарів є критично важливим для підприємств цього сектору, оскільки це може мати прямий вплив на безпеку та якість продукції.

5. Точна інвентаризація та звітність стосовно запасів є важливою для фармацевтичних підприємств з огляду на високу вартість та ризик втрати товарів. Впевненість у наявності та стані запасів забезпечується через систематичну перевірку та оновлення даних.

6. Використання сучасних інформаційних систем для обліку та аналізу товарів може допомогти фармацевтичним підприємствам підвищити точність даних та оптимізувати управлінське прийняття рішень.

7. Поєднання обліку запасів з фінансовим аналізом може допомогти у виявленні фінансових ризиків та визначенні оптимальних стратегій управління запасами.

8. Аналіз та моніторинг споживацьких тенденцій, ринкової конкуренції та ризиків у сфері закупівель може допомогти в управлінні запасами та плануванні виробництва. Підприємства повинні враховувати ринкові умови та попит на продукцію при прийнятті рішень про обсяги виробництва та закупівель.

9. Наявність ефективної системи контролю якості та сертифікації, відповідність стандартам GMP (доброї виробничої практики), урахування термінів придатності та умов зберігання також має велике значення для обліку та аналізу товарів на фармацевтичних підприємствах.

10. Глибокий аналіз обліку та аналізу товарів може сприяти зменшенню витрат, удосконаленню ланцюга постачання, збільшенню швидкості обігу капіталу та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Загалом, організація обліку та аналізу товарів на фармацевтичних підприємствах є складним завданням, але відіграє ключову роль у збалансуванні надходжень, витрат та оптимізації управлінських процесів для досягнення успіху та стійкого розвитку. Тому, фармацевтичні підприємства повинні мати ефективну систему обліку та аналізу товарів, яка забезпечує точність, ефективність та відповідність всім вимогам законодавства, зокрема в галузі якості та безпеки продукції.

Таким чином, організація обліку та аналізу товарів фармацевтичних підприємств вимагає специфічних знань та уваги до деталей, оскільки це відіграє важливу роль у забезпеченні успішності бізнесу в цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богацька Н.М., Дуржинська А.Ю. Критерії ефективності діяльності підприємства. URL http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_54764.doc.htm
2. Болтак О. Л. Шляхи вдосконалення системи управління підприємством. URL: <http://nauka.zinet.info/9/boltak.php>
3. Бондар А. І. Сутність та шляхи підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. № 19. С 198-204
4. Вербицький І.С. Концептуальні засади стратегічного планування соціально- економічного розвитку регіону. *Актуальні проблеми економіки*. Науковий економічний журнал. 2007. № 8. С.157–165.
5. Вяткін П. С. Елементи стратегічного управління інформаційними ресурсами підприємств. *Сталий розвиток економіки. всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2012. Виписк 5. С. 101-105.
6. Галій Л.В., Артюх Т.О. Дослідження та оптимізація професійної діяльності уповноваженої особи аптеки. URL: http://www.rusnauka.com/9_EISN_2007/Medecine/21522.doc.htm
7. Галютіна А. В. Розвиток методів фінансування господарської діяльності підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/74586.doc.htm
8. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
9. Гудзинський О.Д. Організаційно-регулятивна функція в управлінні стратегічним розвитком підприємства. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2009. № 1. С. 50–52.

10. Жижела А. В., Романова О. В. Проблема відображення інформації про запаси в звітності підприємств роздрібною торгівлі. URL: http://www.rusnauka.com/46_NNM_2017/Economics/7_232380.doc.htm
11. Кіт Л.З. Організаційно-економічні засади розвитку аптечних мережевих бізнес-структур дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Львів, 2018.
12. Кость Я. О. Діагностика діяльності промислового підприємства / автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Київ, 2011 С. 20
13. Лазарєва А. С. Розробка аналітичного забезпечення фінансової сфери діяльності підприємства фармацевтичної промисловості. *Управління розвитком*. 2014. № 14 (177). С. 127-129.
14. Лазеба Є .С. Основні функції управління підприємством. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/81.pdf>
15. Лисак О. П. Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16140034033681.pdf>
16. Лишенко М. О. Аналітичний інструментарій визначення основних показників рентабельності. *Економічна аналітика: сучасні тенденції та прогностичні можливості. Збірник матеріалів МНПК*. Київ : КНЕУ, 2019. С. 181-183.
17. Лігоненко Л. Концептуальні засади економічного управління підприємством. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/03/1.pdf>
18. Макаренко А. П. Удосконалення обліку товарів та пошук інших шляхів їх реалізації. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/10.pdf
19. Мала Н.Т., Процик І.С. Мистецтво прийняття управлінського рішення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. С. 345-351.

20. Особливості обліку товарів у аптечному бізнесі. URL: <https://donnuet.edu.ua/osoblivosti-obliku-tovariv-u-aptechnomu-biznesi/>
21. Пакулін С.Л. Обґрунтування стратегічного плану розвитку державного підприємства. *Траєкторія науки*. 2016. № 5(10). С. 144-164.
22. Панібратова С.В. Організація та методика внутрішньогосподарського контролю використання запасів на торгівельних підприємствах. *Вісник ЖДТУ*. 2018. № 3(53). с. 152-154.
23. Пух Л.О. Удосконалення обліку, аналіз та контроль ефективного використання запасів підприємства. *Фінансові ринки і цінні папери*. 2019. № 19. с. 14-16.
24. Пархоменко Л. М. Теоретичні основи дослідження економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах ринку. *Економіка АПК*. 2006. № 8. С. 82-87.
25. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція по його застосуванню, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 листопада 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.
26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996. URL: <http://www/zakon.rada.gov.ua>.
27. Про лікарські засоби : Закон України від 4 квітня 1996 року, № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>
28. Ралко О.С. Залежність організаційної структури управління від стадії життєвого циклу організації. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/1623/1/Dependence%20between.pdf>
29. Савка Ю. В. Контекст та робочі принципи бюджетування як технології управління. *Наук. вісн. Херсонського держ. ун-ту. Сер. Екон. науки*. 2016. Вип. 18, ч. 2. С. 81-84.
30. Стахов О. І. Організація обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібною торгівлі. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/36.pdf>

31. Цивільний кодекс України від 16 січня 2004 № 435. URL: <http://www/zakon.rada.gov.ua>

32. Чернін О. Я. Розвиток методичних підходів до облікового відображення товарів в оптовій торгівлі. URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/141/38.pdf>.

33. Яркіна Н. М. Управління підприємством як економічна категорія (теоретичні аспекти). *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2014. № 1. С. 130-136.